

URTX

EL PARLAR DE TÀRREGA.
UNA APROXIMACIÓ DIALECTOLÒGICA

Xavier Magrinyà Minguell

EL PARLAR DE TÀRREGA.
UNA APROXIMACIÓ DIALECTOLÒGICA

Abstract

Las lenguas y sus variedades dialectales son la herencia más directa de nuestros antepasados. El habla nos identifica como humanos, la lengua nos caracteriza como comunidad lingüística y nuestras peculiaridades dialectales son la marca que nos sitúa en el pueblo en el que vivimos. Cada variante geolingüística es una pequeña pieza de un puzle lingüístico muy complejo elaborado inconscientemente durante miles de años.

Este artículo hace una aproximación dialectológica al habla de Tàrrega en el cual se describen las características fonéticas, morfológicas y léxicas. El estudio, basado en entrevistas a varios informantes, incluye textos adaptados ortográficamente que han seguido los criterios estructurados en las conclusiones.

Languages and their dialectal variants are the most direct legacy from our ancestors. Speech identifies us as human, language characterises us a linguistic community and our dialectal peculiarities are the framework that locates us in the place where we live. Each geo-linguistic variant is a small piece of a very complex linguistic jigsaw puzzle built up unconsciously over thousands of years.

This article is a dialectological approach to the the speech of Tàrrega and describes its phonetic, morphological and lexical characteristics. The study, based on interviews with various informants, includes texts adapted orthographically that follow the criteria that is structured in the conclusions

Paraules clau

Llengua catalana, dialectologia, lleidatà, fonètica, morfologia, lèxic

Introducció

Des de la serra del Tallat, deixant el Camp de Tarragona enrere, es pot contemplar una part de la Depressió Central amb els camps estesos sota el constant reüll del Prepirineu. A vista general apareixen algunes de les comarques ponentines amb la varietat de colors que presenta el paisatge segons l'època de l'any. Aquest bocí de la terra ferma guarda una gran varietat de parlars que se situen entre el xipella —que fa de bastió entre els dos grans blocs dialectals del català— i els parlars més occidentals de la Franja.

La comarca de l'Urgell la reguen tres rius: el Sió, l'Ondara i el Corb —a part de diversos canals—, que vesteixen el paisatge i ajuden a definir les peculiaritats del territori. Seguint el curs del riu Ondara, allà on s'eixampla per les terres urgel·lenques a la zona llevant de la comarca, s'hi troba la ciutat de Tàrrega, a 373 m d'altitud.¹ El topònim d'aquesta ciutat ha esdevingut una marca diferencial per als seus habitants, que pronuncien el nom de la població en dues síl·labes en lloc de tres —com diria qualsevol foraster. Aquesta és una de les característiques que més marquen la llengua que parlen els targarins. La dialectologia descriu les varietats lingüístiques de cada llengua i es fixa en els trets fonètics i en les varietats geolingüístiques en la morfologia, el lèxic, la sintaxi.

El treball que teniu entre mans és una aproximació al parlar de Tàrrega. Els vincles familiars que m'hi arrelen van ser el motiu pel qual vaig triar aquesta població per fer el present estudi. La investigació es va fer el 2015 en el marc del currículum de l'assignatura de Dialectologia del Grau de Llengua i Literatura Catalanes de la Universitat Rovira i Virgili (URV), i la va tutoritzar el doctor Pere Navarro, professor de Dialectologia i de Gramàtica Històrica, a qui li agraeixo la motivació que m'ha transmès i els consells que m'ha donat. A l'article, doncs, hi trobareu

i	vocal palatal tancada	<i>coixí</i>
e	vocal palatal semitancada	<i>néixer</i>
ɛ	vocal palatal semioberta	<i>treure</i>
a	vocal medial oberta	<i>escarabat</i>
ɔ	vocal velar semioberta	<i>rosa</i>
o	vocal velar semitancada	<i>bou</i>
u	vocal velar tancada	<i>comuna</i>
j	semivocal palatal tancada	<i>aigua</i>
	semiconsonant palatal tancada	<i>noia</i>
w	semivocal velar tancada	<i>jaure</i>
	semiconsonant velar tancada	<i>quatre</i>
p	bilabial oclusiva sorda	<i>pensar</i>
b	bilabial oclusiva sonora	<i>berenar</i>
β	bilabial aproximant sonora	<i>ceba</i>
t	dental oclusiva sorda	<i>paret</i>
d	dental oclusiva sonora	<i>dos</i>
ð	dental aproximant sonora	<i>cadernera</i>
k	velar oclusiva sorda	<i>comença</i>
g	velar oclusiva sonora	<i>llengua</i>
ɣ	velar aproximant sonora	<i>vergonya</i>
f	labiodental fricativa sorda	<i>febre</i>
s	alveolar fricativa sorda	<i>cella</i>
z	alveolar fricativa sonora	<i>cosí</i>
ʃ	prepalatal fricativa sorda	<i>caixa</i>
ʒ	prepalatal fricativa sonora	<i>dijous</i>
tʃ	prepalatal africada sorda	<i>enxuminia</i>
dʒ	prepalatal africada sonora	<i>angelet</i>
l̪	líquida lateral alveolar velaritzada	<i>molars</i>
ʎ	líquida lateral palatal	<i>llegums</i>
r̪	líquida bategant alveolar	<i>cara</i>
r	líquida vibrant alveolar	<i>ràpid</i>
m	nasal bilabial	<i>muralla</i>
ɱ	nasal labiodental	<i>samfaina</i>
n	nasal alveolar	<i>sense</i>
ɲ	nasal palatal	<i>canya</i>
ŋ	nasal velar	<i>cinquanta</i>

¹ ENCICLOPÈDIA CATALANA, «Tàrrega», *Enciclopèdia.cat* [en línia]. <<https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0067372.xml/>> [Consulta: 26 novembre 2018]

un seguit de conceptes propis del llenguatge d'especialitat de la dialectologia i un conjunt de símbols de l'alfabet fonètic internacional (AFI).

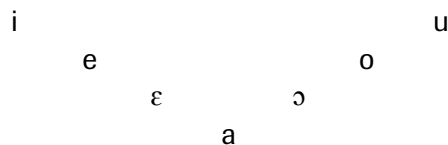
Aquesta tasca de recerca no hauria estat possible sense el suport i acompanyament de la meua família. Gràcies als meus pares i a la meua germana per ser-hi sempre i tindre la paciència que han tingut. També vull agrair-li a la meua àvia, tiets i cosins per arrelar-me en aquestes terres i ensenyar-me inconscientment la seva parla –i a buscar els informants adients.

Soc conscient que alguns dels targarins que llegiran aquest article hi trobaran a faltar paraules o algun punt concret que reculli aquell tret peculiar del parlar de la seva ciutat. Segurament hi haurà algun exemple que no estarà del tot ben triat o bé faltaran matisos i precisions. El testimoni de Delfi Tàsies, Maria Escribà i Joan Balcalls, tots veïns de la capital de l'Urgell, ha servit per sistematitzar les característiques principals d'aquest parlar, sense entrar-hi en profunditat. Així, doncs, aquest treball és una petita descripció de la parla de Tàrraga. Espero que la petita investigació que es desenvolupa en els següents punts serveixi per seguir estudiant els diversos parlars de la nostra llengua i, concretament, els de l'Urgell.

Fonètica

1. Vocalisme tònic

El sistema del vocalisme tònic de Tàrraga presenta la mateixa distribució que la del català occidental:

1. 1. Tractament de la A tònica llatina

La A tònica llatina té tres resultats diferents en el parlar de Tàrraga. En primer lloc, i com succeeix en tots els parlars del català, té com a resultat general el manteniment de la vocal medial oberta:

*ACQUA > [a]igua SCARABAEUS > *escarab*[a]t

En algunes ocasions, però, aquesta vocal modifica el seu timbre. Quan es troba condicionada per una iod del quart grup es produeix un tancament de la medial i passa a articular-se com una vocal palatal semitancada:

NASCERE > *n*[e]ixer LACTE > *l*[e]t

Hi ha alguns verbs que articulen la A llatina en posició tònica com una vocal palatal semioberta per analogia amb el verb *seure*:

IACERE > *j*[e]ure TRAHERE > *tr*[ɛ]ure

1. 2. Tractament de Ī i Ē tòniques llatines

Per regla general, les vocals llatines Ī i Ē en posició tònica tenen com a resultat en llatí vulgar una

vocal palatal semitancada. En català va donar lloc a tres resultats: la vocal palatal semitancada [e], la vocal medial semitancada [ɔ] i la vocal palatal semioberta [ɛ].² El parlar de Tàrraga, i com li és propi a tot el bloc occidental, manté el mateix timbre del llatí vulgar, la palatal semitancada:

CĪLIA > *c*[e]lla
 AURĪCULA > *aur*[e]lla
 OVĪCULA > *auv*[e]lla
 PĪRA > *p*[e]ra
 BĪBERE > *b*[e]ure
 SĪNE > *s*[e]nse
 PARĪCULU > *par*[e]ll
 RUBĪCULU > *rov*[e]ll
 STRĪNGET > *restr*[e]ny
 *COMĪNIAT > *com*[e]nça
 PĪSULU > *p*[e]sol
 *HERBĪTA > *herb*[e]ta
 CĒPA > *c*[e]ba
 PARĒTE > *par*[e]t
 *CONĒSCET > *con*[e]ix
 *PATĒSCET > *pat*[e]ix

Hi ha algun cas en què la Ē s'articula com una vocal palatal semioberta [ɛ]. Aquest fenomen s'esdevé quan la paraula en qüestió és un cultisme. És el cas, per exemple, de *BĒSTIA* > *b*[ɛ]stia.

1. 3. Tractament de la Ĕ tònica llatina

Les Ĕ tòniques llatines que no estan condicionades tenen com a resultat a tot el domini lingüístic una vocal palatal semitancada (excepte en els parlars ribagorçans i pallaresos, que mantenen la palatal semioberta):³

PĒNSAT > *p*[e]nsa TĒMPUS > *t*[e]mps
 VĒTULA > *v*[e]lla FĒBRE > *f*[e]bre

1. 4. Tractament de Ō tònica llatina

La Ō tònica llatina s'articula en català com una velar semioberta [ɔ]. En el parlar de Tàrraga, quan la segueix una semivocal velar [w], la vocal velar semioberta es tanca en una velar semitancada:

PLŌVET > *p*[o]u ŌVU > [o]u
 BŌVE > *b*[o]u DIE IŌVIS > *dij*[o]us

1. 5. Tractament de Ō i Ū tòniques llatines

La Ō i Ū tòniques llatines s'articulen com una vocal velar semitancada:

*CŪPPU > *c*[o]p FŪSU > *f*[o]s TŌFU > *t*[o]u

Aquest fenomen no es produeix en tots els casos. Quan la Ō es troba en contacte amb una líquida s'articula com a velar semioberta:

PAVŌRE > *p*[ɔ]r però PRŌDE > *pr*[o]u

² VENY (2002 [1982], p. 28).

³ COLL (2014 [1991], p. 20).

1. 6. Tractament dels diftongs tòncics

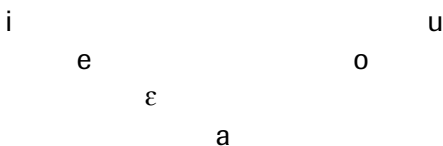
El parlar de Tàrrrega manté el diftong /wa/ en posició tònica:

QUATTUOR > q[wa]tre
QUINQUAGINTA > cinq[wa]nta
AEQUALE > ig[wa]l

Hi ha un cas en el qual monoftonga. Es produeix en la forma de l'imperatiu del verb *guaitar*, que s'articula amb una vocal velar semitancada, *goita*.

2. Vocalisme àton

Seguint la tendència general dels parlars del bloc occidental, el parlar de Tàrrrega, en termes generals, no està afectat pel fenomen de la neutralització de les vocals en posició àtona. El vocalisme àton de Tàrrrega, per tant, presenta la mateixa distribució i repertori que el de la majoria de parlars nord-occidentals:

2. 1. Tractament de la /a/ i la /e/ en posició pretònica i posttònica

La /a/ i la /e/ en posició pretònica s'articulen, com succeeix en la resta de parlars del bloc occidental, com una vocal medial oberta i com una vocal palatal semitancada, respectivament:

VERECUNDIA > v[ε]rgonya
HERBITA > h[e]rbeta
*CARDUELARIA > c[a]d[e]rnera
SCARABAEUS > esc[a]r[ε]bat

La /e/ en posició pretònica inicial tendeix a obrir-se en vocal medial oberta, especialment en els segments *es-*, *en-*:

escala – [as'kaɫε]
Esteve – [as'teβe]
escarabat – [askaraβat]
escombra – [as'kombre]
esmuriac – [asmuri'ak]
encabat – [aŋkaβat]
enxuminia – [aŋtʃumi'niε]
entendre – [an'tendre]

En posició posttònica final, la /a/ i /e/ s'articulen com una vocal palatal semitancada quan es tracta d'una vocal epentètica:

QUINDECE > quinz[e]
STEPHANUS > Estev[e]
QUATTUOR > quatr[e]
*DIDOMICU > diumeng[e]

⁴ En el cas de *siroll* s'ha produït una dissimilació vocàlica que ha donat lloc a l'articulació d'una vocal palatal semitancada [e], i posteriorment, la mateixa vocal s'ha tancat en una palatal tancada [i] per trobar-se davant d'una ròtica: *soroll* > *seroll* > *siroll*.

excepte en el cas de

FEBRE > febr[ε]

En canvi, si el resultat fonètic prové d'una *l* llatina, s'articula com a palatal semioberta:

SCALA > esca[l]ε
*HERBITA > herbe[t]ε
*ROSITA > rose[t]ε
*CARDUELARIA > caderne[r]ε
QUINQUAGINTA > cinquant[ε]
VERECUNDIA > vergony[ε]

El parlar de Tàrrrega distingeix el gènere dels substantius i adjectius mitjançant la vocal final [e] / [ε]:

masculí	femení
mest[r]e	mest[r]ε
artist[e]	artist[ε]

La /e/ dels plurals formats per *-es* s'articula com a vocal palatal semitancada:

FOLIAS > full[es]
CASAS > cas[es]

La /e/ es tanca sovint en una palatal tancada en tres casos concrets: quan es troba davant o darrere d'una consonant palatal, quan es troba davant d'una ròtica o quan està seguida d'una /i/ tònica:

d[i]xar p[i]tit
s[i]nyor v[i]nir
m[i]njar s[i]ntir
g[i]nolls s[i]roll⁴

2. 2. Tractament de la /a/ i la /e/ pretòniques en contacte amb una líquida bategant

Quant al tractament de la /a/ i /e/ pretòniques en contacte amb una líquida bategant /r/, la pretònica se sol mantindre en casos com

escarabat – [askaraβat]
taronja – [ta'ɾɔŋdʒε]
carabassó – [karaβa'so]
berenar – [berε'na]
safareig – [safa'rej]
veremar – [berε'ma]

però, en canvi, no se sol articular en el cas de *caragol* – [ka'ɾɔl]

2. 3. Tractament de la /o/ en posició pretònica i posttònica

La /o/ en posició pretònica i posttònica es manté com a vocal velar semitancada, tal com esdevé en tots els parlars del bloc occidental:

potet – [po'tet]
tomata – [to'matɛ]
carro – ['karo]
ferro – ['fɛro]

Quan la /o/ es troba en contacte amb una consonant bilabial o en posició pretònica seguida d'una /i/ o una /u/ tòniques, es produeix un tancament de la vocal i passa a articular-se com una velar tancada:

coixí – [ku'ʃi:]
conill – [ku'niʎ]
molí – [mu'ʎi]
comuna – [ku'munɛ]
vostè – [bus'te]
poguer – [pu'ʎe]
cosí – [ku'zi]

2. 4. Tractament de la /o/ en posició inicial

La /o/ en posició inicial s'articula com un diftong format per una vocal medial oberta i una semivocal velar [aw]. Aquest fenomen es produeix per una falsa segmentació de l'article definit femení. El parlant associa la vocal de l'article com a primera lletra del segon mot. D'aquesta manera uneix la vocal de l'article amb la /o/ inicial de la paraula, que es tanca com a conseqüència de l'articulació del diftong:

orelles – [aw'reʎes]
olives – [aw'ʎiβes]
ovelles – [aw'βeʎes]
olor – [aw'ʎo]
obert – [aw'βɛr]
ofici – [aw'fisi]

2. 5. Tractament dels diftongs àtons

El diftong dels grups /kwa/ i /gwa/ en posició pretònica es manté amb la semiconsonant velar i la medial oberta:

Quaresma – [kwa'resmɛ]
guardiola – [wardi'ɔʎɛ]

Quan es troba en posició posttònica final, la A llatina passa a articular-se com a vocal palatal semioberta, seguint la tendència general del vocalisme àton:

Pasqua – [ˈpaskwɛ] *aigua* – [ˈajwɛ] *llengua* – [ˈʎɛŋgwɛ]

Hi ha algun cas en el qual es produeix una monoftongació del diftong i s'articula una vocal velar semitancada:

quaranta – [ko'rantɛ]

També es pot percebre la monoftongació /aw/ > [o] en l'infinitiu *escofar*. En aquest cas, la /l/ vocalitza en una semivocal velar tancada perquè es troba en síl·laba travada i va precedida per una /a/:

escalfar > *escaufar* > *escofar*.

En les formes del futur del verb *veure*, es manté el diftong /ew/ amb una vocal palatal semitancada

⁵ VENY (2002 [1982], p. 32).

seguida d'una semivocal velar [ew]. Tot i que, com succeeix en tots els parlars nord-occidentals, s'aprecia la diferenciació dels timbres vocàlics en posició tònica dels verbs *b[ɛ]ure* i *v[ɛ]ure*, no es percep cap diferència en la conjugació d'aquests verbs quan la mateixa vocal està en posició àtona:

jo	<i>veuré</i>	naltres	<i>veurem</i>
tu	<i>veuràs</i>	valtres	<i>veureu</i>
ella	<i>veurà</i>	elles	<i>veuran</i>

3. Consonantisme

3. 1. Betacisme

El parlar de Tàrraga, com la resta dels parlars del català nord-occidental, és betacista, és a dir, no fa distinció entre la labiodental fricativa sonora [v] i la bilabial oclusiva sonora [b]:

vi – ['bi]
canvi – ['kambi]
vaca – ['bakɛ]
fava – ['faβɛ]
Esteve – [as'tɛβɛ]

3. 2. Lleisme

Els grups de iod llatina c'L, l, t'L tenen dos resultats arreu del domini. Poden tindre com a resultat una semiconsonant palatal [j] (iodització) o una lateral palatal [ʎ] (lleisme).⁵ El parlar de Tàrraga és lleista:

OCULU > u[ʎ]
 FOLIA > fu[ʎ]a
 PALEA > pa[ʎ]a
 UETULA > ve[ʎ]a

Hi ha alguns mots en els quals el grup de iod s'articula amb una semiconsonant palatal en lloc de la lateral palatal, com per exemple,

CILIA > ce[j]a

Quan apareix una semiconsonant palatal en posició intervocàlica seguida d'una palatal semioberta o semitancada, es pot percebre la desaparició de la semiconsonant. Aquest fenomen, a més, sol aparèixer en la forma de l'imperfet d'indicatiu d'alguns verbs:

cella – [ʎeɛ]
paia – [paɛ]
noia – [noɛ]
foteia (3a pers.) – [fo'tee]
feia (3a pers.) – [fee]
deia (1a pers.) – [deɛ]

3. 3. Manteniment de la nasal adventícia

Com és propi del català occidental, el parlar de Tàrraga realitza la nasal adventícia en mots com *mangrana* i *llangosta*.

3. 4. Tractament de la bilabial en el grup /b/

Quan el grup /b/ va precedit per una vocal tò-

nica, la bilabial s'ensordeix i s'articula com una bilabial sorda, seguida de la lateral [pɫ]:

poble – [pɔpɫe]
terrible – [te'riɫe]
doble – [dɔpɫe]

3. 5. Vocalització de la /l/ + consonant

La /l/ en síl·laba travada acostuma a vocalitzar en una semivocal velar tancada quan va precedida per una /a/ i la segueix una consonant labial:

aubergínia
paupar
escaufar
estauviar

3. 6. Tractament de /ʃ/ i /ʒ/ en posició inicial i postconsonàntica

La /ʃ/ s'articula africada tant en posició inicial com en posició postconsonàntica:

xuclar – [ʃu'kla]
xocolata – [ʃokɔ'latɛ]
enxuminia – [ənʃumi'niɛ]
panxa – [paɲʃɛ]
carxofa – [ka'ʃɔfɛ]
guerxo – [gɛrʃo]

La /ʒ/ es manté en posició inicial i intervocàlica:

jove – [ʒɔβe]
Joan – [ʒu'an]
dijous – [di'ʒows]
jeure – [ʒɛwre]

Quan una consonant sonora precedeix la /ʒ/, evoluciona a la prepalatal africada sonora:

angelet – [aɲdʒe'let]
diumenge – [du'mɛɲdʒe]

3. 7. Tractament de la /dʒ/ en posició intervocàlica

La /dʒ/ en posició intervocàlica ensordeix, tant en posició pretònica com en posició posttònica:

corretja – [ko'retʃɛ]
pitjor – [pi'tʃo]
mitges – [mi'tʃes]
metge – [me'tʃe]
formatge – [fo'rma'tʃe]
fetge – [fe'tʃe]

3. 8. Tractament de /ʃ/ i /ʒ/ en posició intervocàlica i de /ʃ/ final

Les prepalatals fricatives sorda i sonora següen iod:

caixa – [kaiʃɛ]
boja – [bojʒɛ]
néixer – [nejʃe]
greix – [grejʃ]
coix – [kojʃ]
pujar – [pujʒa]
coixí – [kujʃi]

3. 9. Tractament del grup /jn/ + vocal

La palatalització del grup /jn/ seguit de vocal en una nasal palatal és un fenomen perceptible en el parlar de Tàrraga. En alguns dels casos s'hi pot apreciar la segregació de iod davant de la nasal palatal:

cuina – [kujɲɛ]
samfaina – [sam'fajɲɛ]
feina – [feɲɛ]
becaina – [be'kaɲɛ]

3. 10. Tractament de la r de l'infinitiu en combinació amb pronoms febles

El parlar de Tàrraga no sensibilitza la ròtica dels infinitius quan hi ha un pronom feble al darrere:

canviar-se > canvià's
renyar-los > renyà'ls
fer-ho > fê-ho
posar-hi > posâ-hi
portar-los > portâ'ls
recollir-vos > recollí-us

Morfosintaxi

4. Morfologia nominal

4. 1. Tractament del plural dels antics proparoxítons llatins

El parlar de Tàrraga no sensibilitza la nasal del plural dels antics proparoxítons llatins:

home – *homes*
jove – *joves*
marge – *marges*
orfe – *orfes*
terme – *termes*

4. 2. Article definit masculí

El parlar de Tàrraga utilitza la forma plena de l'article definit masculí *lo*, *los* coneguda en el català antic i que prové del demostratiu de llunyania llatí *ILLU*, *ILLOS*. No obstant això, la forma plena ha anat retrocedint en favor de la forma reforçada *el*, *els*. Actualment és fàcilment perceptible l'ús de les dues formes en un mateix informant.

4. 3. Pronoms personals en funció de subjecte

El pronom personal fort en funció de subjecte de la primera persona del singular *jo* s'articula amb una semiconsonant palatal seguida d'una velar semitancada [jo]. El de tercera persona del singular *ell* s'articula amb una vocal palatal semitancada i una lateral palatal [eɫ], que prové de la forma llatina *ILLU*, demostratiu de llunyania.

La primera persona del plural és *naltres*, que presenta una evolució de la seva forma original, *nosaltres*. Es produeix la caiguda de l'alveolar fricativa sonora en posició intervocàlica, i posteriorment, l'hiat es resol amb la caiguda de la vocal àtona: *nosaltres* > *noaltres* > *naltres*. En la forma de la segona persona del plural *valtres*, succeeix el mateix procés evolutiu.

	singular	plural
1a persona	jo ['jo]	naltres ['naltres]
3a persona	ell ['eʎ]	valtres ['baltres]

4. 4. Pronoms personals en funció d'objecte

Generalment, el parlar de Tàrrrega utilitza les formes plenes dels pronoms personals en funció d'objecte, tot i que també es poden apreciar les formes reforçades. La primera persona del plural presenta la forma *mos*, que es crea basant-se en la forma etimològica *nos*, però per analogia amb la del singular *me*, esdevé la forma resultant. La segona persona del plural manté la forma *vos*.

4. 5. Demonstratius

Els demostratius de proximitat provenen de l'aglutinació de la partícula llatina de reforçament *ECCE* amb els demostratius llatins de proximitat *ISTU*, *ISTA*, *ISTOS*, *ISTAS*. En la forma del masculí singular, l'alveolar fricativa sorda desapareix. El resultat d'aquest fenomen dona lloc a les següents formes:

	singular	plural
masculí	<i>aquet</i>	<i>aquestos</i>
femení	<i>aquesta</i>	<i>aquestes</i>

4. 6. Possessius femenins

Les formes tòniques dels possessius femenins són *meua*, *meues*. No obstant això, en les entrevistes als diversos informants també és viva la forma amb la bilabial oclusiva sonora intervocàlica: *meva*, *meves*.

5. Morfologia verbal

5. 1. Infinitiu

El parlar de Tàrrrega conserva la tonicitat a l'arrel dels infinitius formats per la desinència *-ERE* del llatí clàssic en els verbs *valdre*, *cabre* i *doldre*.

Les formes *tindre* i *vindre* són creades per analogia amb la seva respectiva conjugació del futur (*tindrè*, *tindràs...*; *vindrè*, *vindràs...*). Tot i així, en el cas del verb *vindre*, a part de conèixer aquesta forma analògica, també és viu l'infinitiu *venir*.

En la forma de l'infinitiu del verb *calguer* hi ha un increment velar creat per una analogia amb la forma del present de subjuntiu (*calgui...*).

5. 2. Morfemes de 1a i 3a persona del present d'indicatiu

La vocal morfemàtica de 1a persona del present

d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació és la vocal /o/, que s'articula com una velar semitancada, característica pròpia del parlar nord-occidental. La tercera persona pren com a desinència la vocal /e/, que s'articula com a palatal semitancada.

	<i>cantar</i>	<i>menjar</i>
1a persona	<i>cant[o]</i>	<i>minj[o]</i>
3a persona	<i>cant[e]</i>	<i>ming[e]</i>

En les formes de la 1a persona del present d'indicatiu dels verbs *anar* i *fer* apareix una semivocal palatal, que en el cas d'*anar* és etimològica (per la iod de la seva forma llatina *UADEO*) i en el cas de *fer* és analògica amb el verb *anar*.

nar jo vai
fer jo fai

En el cas de la forma del verb *veure*, com a morfema de 1a persona, apareix una velar oclusiva sorda en posició final per analogia amb la forma del present de subjuntiu del verb *beure* i per confusió amb el present d'indicatiu d'aquest mateix verb.

veure jo vec

5. 3. Canvi d'accent en el pretèrit imperfet d'indicatiu

En els verbs de la segona conjugació trobem de manera general les formes etimològiques de tipus feble, com per exemple, la forma *bevie* (del verb *beure*) i la forma *sabie* (del verb *saber*).

Cal destacar un ús indiscriminat entre formes etimològiques i formes analògiques en alguns verbs.⁶ És el cas dels verbs *moure*, *ploure* i *dir* amb les seves respectives formes: *movie / moie*; *plovie / ploie*; *die / deie*. També trobem altres formes paral·leles com *entenie / enteneie* (del verb *entendre*), *aplaudie / aplaudeie* (del verb *aplaudir*) o *corrie / correie* (del verb *córrer*).

5. 4. Tractament de l'auxiliar *haver* en el pretèrit perfet d'indicatiu

Seguint la tendència general dels parlars del bloc occidental, es manté la tonicitat en les formes verbals de l'auxiliar *haver* en el pretèrit perfet d'indicatiu:

jo	<i>hai cantat</i>	naltres	<i>ham cantat</i>
tu	<i>has cantat</i>	valtres	<i>hau cantat</i>
ella	<i>ha cantat</i>	elles	<i>han cantat</i>

⁶ BADIA I MARGARIT (1994 [1981], p. 349-350).

5. 5. Pretèrit imperfet d'indicatiu i condicional (1a i 3a persona)

El morfema de 1a persona del pretèrit imperfet d'indicatiu i del condicional simple és una /ɛ/ i el de 3a persona és una /e/. En el cas de l'imperfet d'indicatiu, quan a la desinència apareix una

/β/ com a morfema verbal, la bilabial tendeix a desaparèixer.⁷ Aquest és un tret característic del dialecte nord-occidental en el qual influeix l'espontaneïtat i el registre.⁸

	pretèrit imperfet d'indicatiu	condicional simple
jo	plorav[ɛ] / plora[ɛ]	plorari[ɛ]
ella	plorav[e] / plora[e]	plorari[e]

En els casos en què desapareix la bilabial de la terminació, hi pot haver la interpolació d'una semivocal palatal tancada:

jo *plorae* / *ploraie* ella *marxae* / *marxaie*

5. 6. Present d'indicatiu i de subjuntiu

El present d'indicatiu i subjuntiu també poden presentar l'increment incoatiu -isc-, propi dels parlars occidentals, com és el cas dels verbs *patir*

i *complir*. Aquest increment, però, no es percep en les persones 4a i 5a.

<i>patir</i>				<i>complir</i>			
indicatiu		subjuntiu		indicatiu		subjuntiu	
jo	pa'tiʃo	jo	pa'tejʃɛ	jo	kum'ptiʃo	jo	kum'ptiʃɛ
tu	pa'tiʃes	tu	pa'tejʃis	tu	kum'ptiʃes	tu	kum'ptejʃis
ella	pa'tiʃ	ella	pa'tejʃi	ella	kum'ptiʃ	ella	kum'ptejʃi
nal.	pa'tim	nal.	pa'tim	nal.	kum'ptim	nal.	kom'ptim
val.	pa'tiw	val.	pa'tiw	val.	kum'ptiw	val.	kom'ptiw
elles	pa'tiʃen	elles	pa'tejʃin	elles	kum'ptiʃen	elles	kum'ptejʃin

5. 7. Present de subjuntiu

La vocal morfològica de 1a persona del singular és una /ɛ/. En canvi, la vocal de la desinència de les persones 2a, 3a i 6a és una /i/, i la de les

persones 4a i 5a és una /e/ en els verbs de la primera i segona conjugació, i una /i/ en els verbs de la tercera conjugació:

	<i>cantar</i>	<i>anar</i>	<i>dir</i>	<i>dormir</i>
jo	'kante	'bajʒɛ	'diʒɛ	'dorme
tu	'kantis	'bajʒis	'diʒis	'dormis
ella	'kanti	'bajʒi	'diʒi	'dormi
nal.	kan'tem	an'em	di'ʒem	dor'mim
val.	kan'tew	an'ew	di'ʒew	dor'miw
elles	'kantin	'bajʒin	'diʒin	'dormin

5. 8. Pretèrit imperfet de subjuntiu

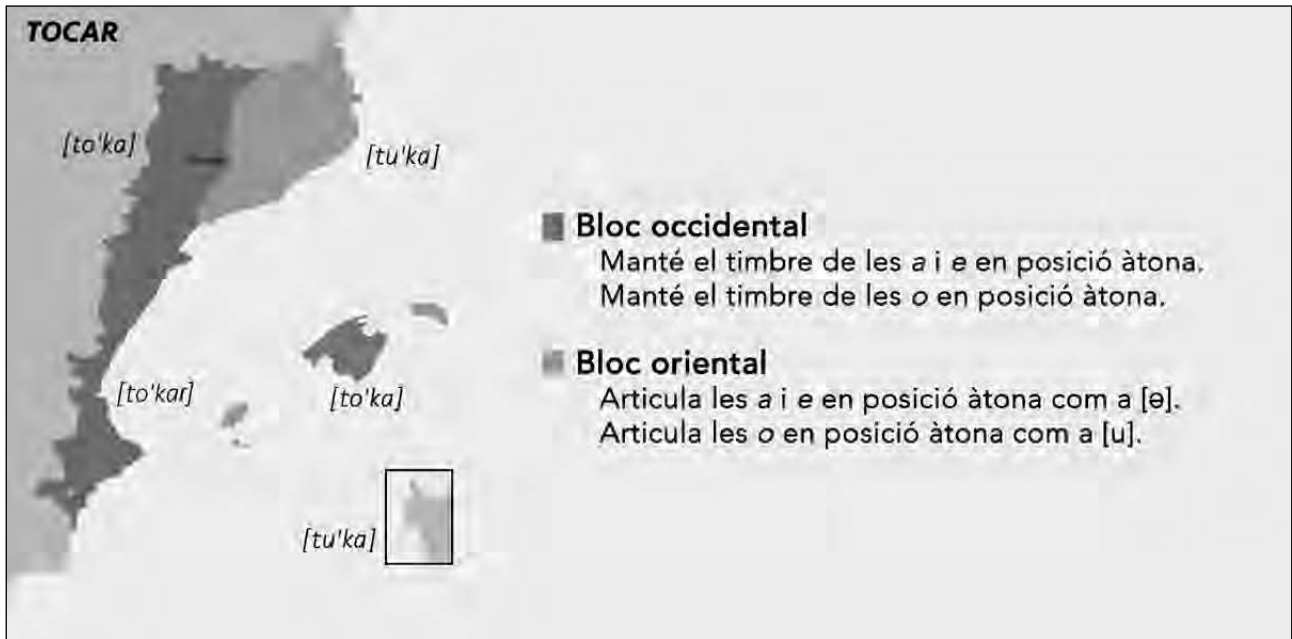
La vocal morfològica de 1a, 4a i 5a persona és una /ɛ/ en totes les conjugacions. La vocal temàtica dels verbs de la primera conjugació és

una /e/ per analogia amb els verbs de la segona conjugació.

	<i>cantar</i>	<i>dir</i>	<i>valdre</i>	<i>dormir</i>	<i>patir</i>
jo	kan'tesɛ	di'ʒesɛ	baɫ'ʒesɛ	dor'misɛ	pa'tiʃɛ
tu	kan'tesis	di'ʒesis	baɫ'ʒesis	dur'misis	pa'tisis
ella	kan'tes	di'ʒes	baɫ'ʒes	dur'mis	pa'tis
nal.	kan'tesɛm	di'ʒesɛm	baɫ'ʒesɛm	dor'misɛm	pa'tisɛm
val.	kan'tesɛw	di'ʒesɛw	baɫ'ʒesɛw	dor'misɛw	pa'tisɛw
elles	kan'tesin	di'ʒesin	baɫ'ʒesin	dur'misin	pa'tisin

⁷ CUBELLS (2009, p. 62).

⁸ SOLANS (1996, p. 209).

Lèxic

abrecoc [aβre'kək] *m.* Fruit comestible en drupa de l'albercoquer, globós, vellutat, amb un solc lateral.

angelet [aŋdʒe'let] *m.* Ésser espiritual que, segons les religions bíbliques i l'alcorànica, és intermediari entre Déu i l'home.

arena [a'rene] *f.* Substància que consisteix en grans petits provinents generalment de la disgregació de les roques.

aresta [a'reste] *f.* Os de peix, especialment els prims i punxeguts.

aubergínia [awβer'dʒiniε] *f.* Fruit comestible en baia de l'albergínia, carnós, de forma i color diversos, generalment oblong i violaci.

bacallà [baka'la] *m.* Peix de la família dels gàdids, de 50 a 80 centímetres de llargada, amb el dors brunenc de tons verdosos, el dors i els flancs densament pigats de taques brunes i el ventre blanc, amb un barbelló i dues aletes dorsals i dues d'anals, que viu a les aigües fredes del nord de l'Atlàntic i és molt apreciat com a aliment

buiga [bu'iyε] *f.* Forat fet pel foc a la roba.

canines [ke'nenes] *f.* Dent puntuda situada entre la darrera incisiva i la primera premolar.

cassigall [kasi'yaʎ] *m.* Tros de roba mig separat per un estrip de la resta d'una peça de vestir.

ceballot [seβa'lat] *m.* Ceba tendra collida abans d'hora.

corder [kor'ðe] *m.* Mamífer artiodàctil remugant de la família dels bòvids, de 70 a 80 centímetres d'alçària, de cos robust cobert per un pelatge, la llana, de color blanc o terrós, que es cria per la carn, la llet i la llana.

cotxo ['kɔʃo] *adj.* Brut, porc.

cullereta [kule'rete] *f.* Amfibi anur en la fase del seu desenvolupament en què és un animal aquàtic de respiració branquial, proveït de cua i

durant la qual li neixen les quatre potes i pateix altres canvis externs i interns que el transformen en adult.

enxuminia [aŋʃumi'nie] *f.* Conducte que dona sortida al fum, als productes de la combustió, d'un fogar.

escombra [as'kombre] *f.* Feix de branquillons flexibles, de palmes, de brins de material plàstic, etc., lligat generalment al cap d'un bastó o d'una canya, que serveix per a escombrar.

esmuriac [asmuri'ak] *m.* Mamífer quiròpter de les famílies dels vespertiliònids, dels molòssids i dels rinolòfids.

esquitxigar [askiʃi'ya] *v. tr.* Les gotes llançades per un líquid fortament agitat, colpejat, etc., arrosar, mullar, embrutar.

estimar [asti'ma] *v. tr.* Fer un petó.

euca ['ewke] *f.* Femella del cavall.

figuereta [fiye'rete] *f.* Voltereta.

fugir [fuj'ʒi] *v. intr.* Anar-se'n.

galleta [ga'lete] *f.* Recipient de fusta, de zenc, etc., generalment de figura de con truncat o cilíndrica, amb una ansa semicircular que la subjecta per dos punts diametralment oposats de la seva base superior, el qual serveix per a contenir o transportar líquids.

gormand [gor'man] *adj.* Afeccionat a les lliminadures.

guerxo ['gertʃo] *adj.* Mancat d'un ull.

llargandaix [laɾyan'daj] *m.* Rèptil saure de diferents espècies de la família dels lacèrtids, de mida mitjana o gran, cos robust, dors cobert de petites escates granulades, cua llarga i cònica, i extremitats ben desenvolupades amb dits llargs i prims, acabats en ungles.

malalt [ma'lat] *m.* Persona sense salut.

melic [ma'tik] *m.* Depressió arrodonida i arrugada que deixa al mig del ventre la secció del cordó umbilical.

mirall [mi'raʎ] *m.* Superfície llisa i molt reflectora que, per reflexió dels rajos de llum, dona imatges clares dels objectes.

mixó [mi'ʃo] *m.* Animal vertebrat, ovípar, de sang calenta, que té el cor amb quatre cavitats, respiració pulmonar, el bec corni, el cos cobert de plomes i les extremitats toràciques en forma d'ales aptes per al vol, capacitat que excepcionalment pot perdre.

mongeta [moŋ'dʒetɛ] *f.* Fruit en llegum i llavor de la mongetera.

mongeta tendra [moŋ'dʒeta 'tendɾɛ] *f.* Llegum tendre comestible de la mongetera, verd, de longitud variable, pla o quasi cilíndric.

mosquit [mus'kit] *m.* Insecte dípter del gènere *Culex*, de cos cilíndric, cap amb dues antenes, i una trompa llarga i prima proveïda, en les femelles, d'òrgans punxants amb què travessen la pell dels fruits i dels animals per xuclar-ne el suc o la sang.

padrí [pa'ðri] *m.* Avi. Home d'edat molt avançada.

panís [pa'nis] *m.* Planta anual de la família de les gramínies, de gran port, monoica, de tiges massisses, conreada pels seus grans, sovint grocs o vermellosos, agrupats en panotxes que neixen a l'axil·la d'una fulla, i també com a planta farratgera.

papellona [pape'lonɛ] *f.* Individu adult dels insectes lepidòpters, de cos llarg i prim i d'ales grosses tingudes verticalment sobre el dors quan reposen.

pastanaga [pasta'naɣɛ] *f.* Herba de la família de les umbel·líferes, erecta, de fulles repetidament dividides en segments estrets, flors blanques en umbel·la, voltada de bràctees dividides en lacínies linears, sovint amb una flor central vermella o negra, i fruit cobert d'agullons, conreada per la seva arrel gruixuda de color de carabassa.

patata [pa'tatɛ] *f.* Tubercle comestible de la patatera, globós, ovoide o allargat, i sovint bonyegut, de pela grogosa, bruna o rogenca i carn blanca o groguenca, ric en fècula.

pebrot [pe'βɾɔt] *m.* Fruit de la pebrotera, baia vermella o groga quan és madura, generalment inflada i buida, més rarament llarga i punxeguda, de sabor dolç i un xic picant, comestible directament o polvoritzada.

picar [pi'ka] *v. intr.* Establir comunicació telefònica amb algú o amb algun indret.

pigota [pi'ɣotɛ] *f.* Malaltia infecciosa i contagiosa d'origen víric, caracteritzada per febre alta i per una erupció cutània de pústules que fan crostes, les quals, en caure, deixen ordinàriament una cicatriu permanent.

poma ['pome] *f.* Fruit comestible de la pomera, subglobós i poc o molt umbilicat a l'indret de la

cua, de dimensions diverses, amb la pela groga, verda, vermellenca o bruna, i la polpa blanca, més o menys dolça i acidula, i amb el cor coriàci, que enclou les llavors.

popa ['pope] *f.* Òrgan dels mamífers que conté la glàndula mamària.

préssic ['presik] *m.* Fruit comestible del presseguer, globós i lleugerament solcat per un costat, de pela poc o molt vellutada, de coloració entre el groc i el vermellós, carn sucosa, de color semblant, i pinyol irregularment solcat.

querolet [kero'let] *m.* Fruit de la bitxera, prim i allargat en forma de corn, molt picant, al qual hom dona diverses aplicacions culinàries.

ravanetes [raβa'netes] *f.* Arrel comestible de la ravenera, molt engruixida, vermella i de sabor picant.

renyar [rej'ɲa] *v.* Adreçar (a algú, especialment a un inferior) blasmes severes per una falta comesa, per un mancamment.

romaní [roma'ni] *m.* Mata de la família de les labiades, aromàtica, de fulles linears, coriàcies, amb els marges revoluts, tomentoses i blanques per sota, i flors generalment d'un blau clar amb taques més fosques, pròpia de les brolles mediterrànies, cultivada de vegades als jardins i emprada com a condiment.

rossangos [ro'zangos] *m.* Les restes o deixalles d'un àpat.

síndria ['sindriɛ] *f.* Fruit comestible de la sindriera, gros, normalment globós, de corfa dura, verda i llisa, de vegades jaspiada, polpa vermella o rosada, més rarament blanca, sucosa, amb nombroses llavors típicament negres.

solejat [solej'zat] *adj.* Que rep molt el sol, abundant de sol.

solter [sol'te] *m.* Que no ha contret matrimoni.

timó [ti'mo] *m.* Mata de la família de les labiades, molt aromàtica, de fulles oblongues i petites, i flors bilabiades, rosades, violàcies o blanques, en inflorescències terminals, freqüent a les timonedes i als matollars mediterranis, de la qual s'obté el timol.

tomata [to'matɛ] *f.* Fruit comestible de la tomaquera, de mida molt diversa, globós, ovoide o piriforme, sovint deprimat o lobat i solcat, de pela vermella, rosa o groguenca, dividit per dins en unes quantes cavitats i amb les llavors immerses en una massa mucilaginososa.

vas ['bas] *m.* Recipient petit de vidre, de metall, etc., cilíndric o lleugerament cònic, sense peu, que serveix per a beure.

vomitar [bumi'ta] *v.* Treure convulsivament per la boca (les matèries contingudes en l'estómac).

xuruvia [ʃuru'βiɛ] *f.* Herba de la família de les umbel·líferes, una mica pubescent, de tija dreta, fulles pinnatocompostes amb els folíols ovats o oblongs, dentats o lobulats, flors grogues, disposades en nombroses umbel·les, i fruit el·líptic, molt comprimit, envoltat d'una mena de voraviu, cultivada per la seva arrel.

Adaptació ortogràfica

Per poder mostrar millor el parlar de Tàrrrega s'han inclòs tres fragments de textos, adaptats ortogràficament a una grafia no normativa, amb l'objectiu d'il·lustrar millor els trets dialectals descrits en els punts anteriors.

1. Fragment d'entrevista A

Hi va (ha)ver una època que el que estudiave tinie fenyà. Avui casi surt més anar a auicis –segons quin, també– que no pas una carrera. Ara ja pots tindre la carrera d'enginyer no-sé-què que com no fotis lo camp... Mira, a la dona que mos nitjæ, la filla li marxae cap a Nova Zelanda. Nova Zelanda! Perquè el seu home ja feie un any que hi ere. I, cony!, dic: «I què hi fot allà?» Diu: «Fa de fuster.» De fuster! N'han marxat sis d'equí, de la província de Lleida, a fer de fuster. Hi va anar per dos anys. Ara li falte un any per acabar i l'han renovat per dos anys més. Però aquestos han aubert una empresa i ja s'han aspavilat. Però si no és així... Quan jo era molt jove, quan tinia disset o divuit anys –parlo de cinquanta anys–, véem pel·lícules americanes i resulte que un (a nae amb un camión i fotée un cop, baixæ i fée: «Tu, vine aquí! Que jo soc abogat i...» Abogat i porta un camión? Doncs ja hi ham arribat. Com una cosa de ciència-ficció, ara ho astem vivint.

2. Fragment d'entrevista B

Naltres tiniem granges. Quan mos vam jubilar, lo nen va posar un anunci que volie un home, que nicissitàem per la granja. Ne van trucar noranta! «Què mane? Què mane?» Jo dia: «Tanca lo teléfono», perquè tot lo dia astàem en lo teléfono a les mans. Trucaen de Saragossa dient que vinien aquí a fer les coranta hores. Però, home, que no hau vist que és una granja que hi ha animals? Que no ho diu ben clar, l'anunci? Amb carrera i tot van trucar! Vam trobar un xicot que és jove i treballador, i encara l'hi tinim. Fot no sé quants anys que l'hi tinim. Però goita que los qui van trucar, ancabat, al cap d'un any, ancara trucaen preguntant per la plaça. I d'Agramunt, que és aquí,

Conclusions

Com s'ha vist en els punts presentats, la parla de Tàrrrega constitueix una variant prou representativa del subdialecte nord-occidental. Aquest parlar el trobem inclòs al dialecte nord-occidental, concretament al subdialecte lleidatà. La descripció del parlar de la capital de l'Urgell evidencia la seva adscripció occidental tant per la fonètica i la morfologia com pel lèxic. En primer lloc, tenint en compte el vocalisme tònic, el parlar de Tàrrrega articula una vocal palatal semitancada [e] en els mots provinents de *ī* i *ē*, i una vocal velar semitancada [o] en els mots provinents de *ō*. En relació amb el vocalisme àton, aquest parlar no neutralitza les /a/ i /e/ en [ə] ni les /o/ en [u] (excepte en alguns casos concrets). A més, realitza les /o/ àtones en posició inicial amb el diftong [aw] i les /e/ en posició inicial les sol obrir en una vocal medial oberta [a]. Un altre tret propi és l'articulació de la A final llatina com a vocal palatal semioberta [ɛ].

Les característiques fonètiques pròpies del bloc occidental que es troben en el parlar de Tàrrrega

a quinze quilòmetros, ne van trucar dos o tres, però dient que el dissabte volien fer festa tot lo dia i que el dumenge tampoc no treballaven. Home, és que a vegades, en aquesta fenyà nostra, doncs has de carregar un camión de porcs en dumenge. És una hora de fenyà, una hora i quart, però, bueno, hi has de ser, cony. Per això se te pague lo que se te pague. No es tracte de calés. Però és que jo els hi dia: «Que no hau lligit l'anunci? Què hi diu aquí? O vos penseu que els dissabtes i dumenges les bèsties no mingen?»

3. Fragment d'entrevista C

Sempre astaen en les parets prenent lo sol amb la boca auberta, los llargandaixos. Jo n'(ha)via agafat. Agafàa un bastó i quan aubrien la boca, si no es moien d'ellà –si no es molen, n'hi havie que marxaen corrents–, allavons li posàem lo pal i... Pum! I ja no podien tancar la boca. Els (a)gafæes i no et mossegaen. Els portàvem als pares de la farmàcia Rubinat, quan astave allà, a la plaça Major, al puesto on hi (ha)vie aquell que fée tatuatges, allà al costat de la caixa de pensions, que han tancat. Pos allà hi (ha)vien els padrins de la farmàcia Rubinat i els hi portàem. Ens donàen una pesseta o cinquanta cèntims, depèn del tamany, perquè ells ne féen pomades, féen coses. Per naltres eren molts cèntims. Llavons ere una fortuna. Tiniem... Què tiniem? Catorze, quinze anys, dotze anys. De serps pitites, també, algunes, n'agafàem, per allà baix al Reguer. Lo llargandaix ere més gros, molt més gros que una bestiota d'aquestes. I una boca que tinie, que quan l'aubrie... N'havie trobat molts quan astae d'aprenentet allà al carrer de la Font, que hi (ha)vie un taller mecànic, i (a)nàem cap allà al tros, al que déem del segar i batre. Si no hi (ha)vie fenyà, déem: «(A)nem cap allà dalt que (a)nirem a donar un cop de mà al pare!», i (a)nàem cap allà a l'era. I n'hi (ha)vie a les parets i trobaves un llargandaix per aquí, per allà. Normalment sempre es posaen en punts alts. Sempre que els sigüem en veiem més, allí prenien lo sol, nicissitàen molt sol. Quan los veies allà l'agafaves ràpid, si no, marxaie perquè correien molt, eh. Però tot això ja ha desapareixut.

són el lleisme, la realització de la nasal adventícia, la segregació de iod davant les prepalatals fricatives i l'articulació africada de les /j/. És un parlar betacista i acostuma a vocalitzar la /h/ davant de consonant labial. Altres trets propis d'aquest subdialecte és que palatalitza el grup /jn/, no articula la ròtica final dels infinitius quan els segueix un pronom feble ni tampoc sensibilitza la nasal dels antics proparoxitons llatins. Pel que fa als determinants, fa ús de la forma plena de l'article definit masculí i de la forma plena dels pronoms personals en funció d'objecte, utilitza la forma amb la partícula de reforçament, i fa ús de les formes tòniques dels possessius femenins *meua, meues*. Tots aquests trets acaben de situar aquest parlar al subdialecte lleidatà.

Els trets del bloc occidental en la morfologia verbal els trobem en la vocal morfemàtica de primera persona del present d'indicatiu de la primera conjugació que és /o/ i la de la tercera persona que és /e/. En canvi, la de primera

persona del singular del present i del pretèrit imperfect de subjuntiu és /ε/. Alguns verbs de la segona conjugació coneixen les formes etimològiques de tipus feble; és el cas de *bevie* o *sabie*, per exemple. El present d'indicatiu i subjuntiu presenta l'increment incoatiu -isc-, com *patixo* o *compleixis*. En el nivell lèxic es conserven força mots propis del català nord-occidental; no obstant això, també trobem la influència del català oriental en algunes paraules i formes verbals. En les entrevistes, els mateixos

informants donaven dos o tres resultats d'una mateixa qüestió i dubtaven si era correcta la forma pròpia del llediatà.

Cal fer un exercici col·lectiu per fer entendre que existeixen moltes maneres de parlar català, que no només n'hi ha una, i que totes són igual de vàlides i riques. Serà necessari, doncs, «salvar els mots» i formes pròpies d'aquest territori i tindre la capacitat d'enfortir el parlar de la terra ferma.

Llistat de fonts consultades

Fonts bibliogràfiques

ALCOVER, J.; MOLL, F. DE B. (1993). «Diccionari català-valencià-balear» [en línia]. <<http://dcvb.iecat.net/results.asp>> [Consulta: 26 novembre 2018]

ALONSO, H.; SUÍLS, J. (1993). «La morfologia verbal del subjuntiu al Segrià: estudi prospectiu». Universitat de Lleida [en línia]. <<https://repositori.udl.cat/bitstream/handle/10459.1/58480/009551.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> [Consulta: 26 novembre 2018]

BADIA I MARGARIT, A. M. (1994 [1981]). *Gramàtica històrica catalana*. València: Tres i Quatre; Biblioteca d'Estudis i Investigacions.

COLL, P. (2014 [1991]). *El parlar del Pallars*. Tremp: Garsineu Edicions.

COROMINES, J. (1980-1991). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes.

CUBELLS, O. (2000). «El parlar de Garcia». *RACO* [en línia]. <<http://www.raco.cat/index.php/MiscellaniaCERE/article/viewFile/205068/291414/>> [Consulta: 26 novembre 2018]

– (2009). *Els parlars de la Ribera d'Ebre. 1. Estudi geolingüístic*. Tarragona: Diputació de Tarragona.

ENCICLOPÈDIA CATALANA. «Tàrrrega». *Enciclopèdia.cat* [en línia]. <<https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0067372.xml/>> [Consulta: 26 novembre 2018]

GILI, S. (1931). *Estudi fonètic del parlar de Lleida*. Palma: Escuela Tipogràfica Provincial.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. «Diccionari de la llengua catalana. Segona edició». *Institut d'Estudis Catalans* [en línia]. <dlc.iec.cat/> [Consulta: 26 novembre 2018]

NAVARRO, P. (1996). *Els parlars de la Terra Alta*. 2 vol. Tarragona: Diputació de Tarragona.

– (2012). *El parlar de Cambrils*. Valls: Ajuntament de Cambrils i Cossetània Edicions.

ORTÍS, P. (1995). *On va el català?*. Barcelona: Selecta.

– (2002). *La parla de l'Urgell*. Bellpuig: Consell

Comarcal de l'Urgell.

PEREA, M. P. (1999). *Compleció i ordenació de 'La flexió verbal en els dialectes catalans' d'A. M. Alcover i F. de B. Moll*. 1 vol. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

PORREDON, R. (1992). *De llevant fins a ponent. Els parlars catalans*. Barcelona: Edicions de la Magrana.

REÑÉ, J. (1997). *Els noms muricec o rat-penat i altres paraules pròpies de la comarca de l'Urgell*. Fondarella: Edicions Palestra.

– (1983). *Butlletí de dialectologia nord-occidental*. 1-2 vol. Fondarella: Edicions del Butlletí.

SATORRA, J. (2009). *El parlar del Vilosell (les Garrigues)*. El Vilosell: Centre d'Estudis Locals del Vilosell.

SOLANS, E. (1996). *Estudi fonètic sobre la parla de Lleida*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.

VENY, J. (2002 [1982]). *Els parlars catalans. Síntesi de dialectologia*. Barcelona: Editorial Moll.

– (2008 [2007]). *Petit atlas lingüístic del domini català*. 1 vol. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Fonts orals

Delfí Tàsies, nascut el 1935, mecànic; grau d'instrucció elemental.

Joan Balcells, nascut el 1945, llaurador i ramader; grau d'instrucció elemental.

Maria Escribà, nascuda el 1948, funcionària; grau d'instrucció bàsic.

